

УУЛ УУРХАЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ БИРЖ БОЛОН БИРЖИЙН АРИЛЖААНЫ ЗУУЧЛАГЧ (БРОКЕР)-ИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНИЙ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Санхүүгийн зохицуулах хороо (цаашид “Хороо” гэх)-оос уул уурхайн бүтээгдэхүүний бирж (цаашид “бирж” гэх) болон биржийн арилжааны зуучлагч (брокер) (цаашид “брокер” гэх)-ийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг тогтоохтой холбоотой харилцааг энэ журмаар зохицуулна.

1.2.Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 24.1.1-д заасан үнэт цаасны брокерийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд нь энэ журамд заасан шаардлагыг ханган уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-ийн үйл ажиллагааг эрхэлж болно.

1.3.Бирж болон брокер нь үйл ажиллагаагаа байнгын, тогтвортой, тасралтгүй явуулж, ил тод, үр ашигтай, шударга байх, сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх, дотоод хяналтын удирдлагыг үр дүнтэй байлгах зарчмыг баримтална.

1.4.Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хууль, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд заасан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийг арилжаалахтай холбоотой харилцааг Хорооноос баталсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн журмаар зохицуулна.

Хоёр.Бирж болон брокерийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага

2.1.Бирж болон брокер нь Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуулийн 5.1-5.3, 18.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагыг үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллана:

2.1.1.биржийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьд хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээ нь 20 тэрбум төгрөгөөс доошгүй байх;

2.1.2.брокерийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьд хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээ нь 3.5 тэрбум төгрөгөөс доошгүй байх;

2.1.3.энэ журамд заасан бүтэц, зохион байгуулалт, хүний нөөцийг бүрдүүлсэн байх;

2.1.4.эрх бүхий албан тушаалтан нь Хорооноос баталсан тохиромжтой этгээдийг тодорхойлох журмын шаардлагыг хангасан байх.

2.2.Энэ журмын 2.1.1-2.1.2-т заасан хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь зээлийн эх үүсвэрээс бусад мөнгөн хөрөнгөөс бүрдсэн байна.

2.3.Бирж нь энэ журмын 2.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.3.1.бирж нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжааг зохион байгуулахад шуурхай, тасралтгүй, үйл ажиллагааны онцлогт тохирсон тусгай программ хангамжтай байх бөгөөд уг программ хангамж дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.3.1.1.харилцагчийн хувийн мэдээлэл гуравдагч этгээдээс нууц байх;

2.3.1.2.зах зээлийн шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлэх, шинэчлэх боломжтой байх;

2.3.1.3.олон нийтэд мэдээлэл хүргэх хэсэг буюу нээлттэй самбартай байх;

2.3.1.4.арилжааны хяналтын системтэй байх;

2.3.1.5.аюулгүй байдлыг хангах албан ёсны лицензтэй байх.

2.3.1.6.мэдээллийн нууцлал, мэдээллийн технологийн аюулгүй байдлыг хангасан байх.

2.3.2.бирж нь тооцооны үйл ажиллагааг өөрөө эрхлэхээс бусад тохиолдолд үнэт цаасны клирингийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллагын системд холбогдсон байх;

2.3.3.бирж нь төлбөрийн үйл ажиллагааг банкаар гүйцэтгүүлэхээс бусад тохиолдолд үнэт цаасны төлбөр, тооцооны үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллагын системтэй холбогдсон байх;

2.3.4.системийн тасралтгүй ажиллагааны зохицуулалт буюу онцгой байдлын төлөвлөгөө, нөөц төв, түүний техникийн зохистой үзүүлэлтийг хангасан байх.

2.4.Брокер нь энэ журмын 2.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.4.1.бирж, клирингийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллагын гишүүнчлэлийн журамд заасан нөхцөл, программ хангамжийн шаардлагыг тус тус хангасан байх;

2.4.2.харилцагчдыг хүлээн авч үйлчлэх ажлын байрны хэсгийг брокероос бусад ажилтны албан өрөөнөөс тусгаарлаж, үйлчилгээний танхимын зориулалтаар тохижуулсан байх;

2.4.3.арилжаанд оролцогчийн захиалга, биелэлтийг баталгаажуулж, биржид бүртгүүлэх, арилжааны төлбөрийг гүйцэтгэх, арилжааны гүйлгээтэй холбоотой мэдээллийг хадгалах, харилцагчид мэдээлэл өгөх, харилцагчийн захиалга өгөх хэсэг (front-end) болон бэк оффис (back office)-ын программ хангамжтай байх;

2.4.4.Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд заасан брокерийн үйл ажиллагаа эрхлэгч нь мөнгөн хөрөнгийн номиналь данстай байх.

2.5.Бирж, брокерийн хувьцаа эзэмшигч нь хувьцаагаа худалдах, арилжих, барьцаалах болон бусад хэлбэрээр шилжүүлэх тохиолдолд дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.5.1.хувьцааг худалдан авч буй мөнгөн хөрөнгийн гарал үүсэл нь зээлийн эх үүсвэрээс бүрдээгүй, хууль ёсны байх;

2.5.2.шинэ хувьцаа эзэмшигч нь энэ журмын 2.1.4-т заасан шаардлагыг хангасан байх;

2.5.3.хувьцаагаа худалдах, арилжих, барьцаалах болон бусад хэлбэрээр шилжүүлэхтэй холбоотой гэрээ байгуулсан байх.

2.6.Салбар, төлөөлөгчийн газар байгуулахад дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.6.1.сүүлийн хоёр улиралд Хорооноос баталсан зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хангаж ажилласан;

2.6.2.салбар, төлөөлөгчийн газар нь байнгын үйл ажиллагаа явуулах хаяг, байршил нь тодорхой ажлын байртай, тухайн салбар, төлөөлөгчийн газарт тогтмол ажиллах эрхлэгч мэргэжилтэнтэй байх;

2.6.3.салбар, төлөөлөгчийн газрын үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад шаардлагатай хүний нөөц, тоног төхөөрөмж, программ хангамжтай байх;

2.6.4.төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс баталсан салбар, төлөөлөгчийн газрын үйл ажиллагааны журамтай байх.

2.7.Бирж нь MNS ISO/IEC 27001 стандартын сүүлийн хувилбарыг хангаж, хөндлөнгийн эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулсан байна.

2.8.Нээлттэй хувьцаат компани хэлбэртэй бирж, брокерийн тав буюу түүнээс дээш хувийг эзэмшиж буй хувьцаа эзэмшигч нь хувьцаагаа худалдах, барьцаалах, бусад хэлбэрээр шилжүүлэх тохиолдолд энэ журмын 2.5-д заасан шаардлагыг хангасан байна.

Гурав.Бүтэц, зохион байгуулалт, хүний нөөцөд тавигдах шаардлага

3.1.Бирж нь Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуулийн 7.1-д заасан есөн гишүүнтэй төлөөлөн удирдах зөвлөлтэй байх ба тэдгээрийн дөрөв нь хараат бус гишүүн байна.

3.2.Бирж үндсэн үйл ажиллагааг эрхлэн гүйцэтгэхэд шаардлагатай дараах бүтэц зохион байгуулалттай байна:

3.2.1.уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжааг зохион байгуулах нэгжтэй байх;

3.2.2.мэдээлэл, технологийн бие даасан нэгжтэй, эсхүл хариуцсан ажилтантай байх;

3.2.3.дотоод хяналт, эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх нэгжтэй, эсхүл хариуцсан ажилтантай байх;

3.2.4.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилт болон комплайнсын хяналтыг хэрэгжүүлэх нэгж, эсхүл хариуцсан ажилтантай байх бөгөөд түүний үйл ажиллагаанд төлөөлөн удирдах зөвлөл хяналт тавина;

3.2.5.уул уурхайн бүтээгдэхүүнд суурилсан опцион гэрээ, фьючерсийн гэрээний стандартыг тогтоох, арилжаалах нөхцөлийг хангах, арилжаанд хяналт тавих нэгж, эсхүл ажилтантай байх;

3.2.6.уул уурхайн бүтээгдэхүүн, үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн зах зээлийн шинжилгээ, судалгаа хийх чиглэлээр мэргэшсэн ажилтан, эсхүл нэгжтэй байх.

3.3.Биржийн төлөөлөн удирдах зөвлөл нь дараах дүрэм, журмыг баталж, үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдөнө:

3.3.1.төлөөлөн удирдах зөвлөлийн үйл ажиллагааны журам;

3.3.2.дотоод хяналтын журам;

3.3.3.ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх журам;

3.3.4.эрсдэлийн удирдлагын журам;

3.3.5.ёс зүйн дүрэм;

3.3.6.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлийг бууруулах, удирдах талаар хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, эсхүл дотоод журам;

3.3.7.үйл ажиллагаанд шаардлагатай бусад.

3.4.Бирж нь дотоод хяналт, эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зохицуулалтыг энэ журмын 3.3.2, 3.3.4-т тус тус заасан журамд дэлгэрэнгүй тусгана.

3.5.Биржийн комплайнс болон дотоод хяналтын нэгж, эсхүл ажилтан нь үйл ажиллагаагаа тусдаа, бие даасан байдлаар явуулах ба ажлаа төлөөлөн удирдах зөвлөлд шууд тайлагнах бөгөөд гүйцэтгэх удирдлагад зөвлөмж хүргүүлж ажиллана.

3.6.Энэ журмын 3.2.3-т заасан дотоод хяналтын нэгж, эсхүл ажилтан нь үйл ажиллагаандаа зохистой засаглал, хараат бус байх зарчмыг мөрдөж ажиллах ба дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

3.6.1.компанийн үйл ажиллагааны бусад чиг үүргийг гүйцэтгэхгүй, бие даасан байх;

3.6.2.аудитын ажлыг зохих ёсоор төлөвлөх, бүртгэх, хянах, түүнээс гарсан үр дүн, дүгнэлт, зөвлөмжийг тэмдэглэн хөтөлж, баримтжуулах;

3.6.3.аудитын тайланд онцолсон асуудлуудыг удирдлагад тухай бүр тайлагнаж шийдвэрлүүлэх.

3.7.Брокер үндсэн үйл ажиллагааг эрхлэн гүйцэтгэхэд шаардлагатай дараах бүтэц зохион байгуулалттай байна:

3.7.1.үндсэн үйл ажиллагааг явуулах хоёроос доошгүй мэргэжилтнээс бүрдсэн нэгжтэй байх;

3.7.2.мэдээлэл, технологийн бие даасан нэгжтэй, эсхүл хариуцсан ажилтантай байх;

3.7.3.дотоод хяналт, эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх нэгжтэй, эсхүл хариуцсан ажилтантай байх;

3.7.4.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилт болон комплайнсын хяналтыг хэрэгжүүлэх нэгж, эсхүл хариуцсан ажилтантай байх;

3.7.5.эрсдэлийг тооцох, хэмжих, үнэлэх, удирдах дүрэм, журам нь тодорхой, энэ чиглэлээр мэргэжил, туршлагатай хүний нөөцтэй байх.

3.8.Биржийн эрх бүхий албан тушаалтан, мэргэжилтнүүд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

3.8.1.энэ журамд заасан нэгжийн удирдах албан тушаалтан нь уул уурхай, санхүүгийн салбарт хоёроос доошгүй жил ажилласан туршлагатай, бусад мэргэжилтэн нь уул уурхай, хууль, худалдаа, санхүү, эдийн засаг, мэдээллийн технологийн чиглэлээр мэргэшсэн байх;

3.8.2.тухайн компанид үйлчилгээ үзүүлдэг үнэт цаасны зах зээлд хууль зүйн зөвлөгөө, хөрөнгийн үнэлгээ, аудитын үйлчилгээ үзүүлэгч болон өөрийн гишүүн брокерийн компаниудын эрх бүхий албан тушаалтны холбогдох этгээд биш байх;

3.8.3.хуульд өөрөөр заагаагүй бол гүйцэтгэх удирдлага нь үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай этгээд болон банк, даатгал, бусад санхүүгийн компанийн гүйцэтгэх удирдлага, бусад эрх бүхий албан тушаал хавсран эрхэлдэггүй байх;

3.8.4.гүйцэтгэх удирдлага нь мэргэжлийн хариуцлагын даатгалдаатгуулсан байх;

3.8.5.мэргэжилтэн нь Эрүүгийн хуульд заасан авлига, албан тушаал, эдийн засгийн, өмчлөх эрхийн эсрэг болон терроризм, үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэх, тэдгээрийг санхүүжүүлэх, хуурамч баримт бичиг үйлдэх, ашиглах гэмт хэрэгт эрүүгийн хариуцлага хүлээгээгүй, эсхүл хүлээж байгаагүй, компанийн үндсэн ажилтан байх;

3.8.6.гүйцэтгэх удирдлага, мэргэжилтэн нь уул уурхай, санхүү, үнэт цаасны зах зээлийн чиглэлээр төрөлжсөн сургалтад хамрагдаж, гэрчилгээ авсан байх;

3.8.7.хуульд өөрөөр заагаагүй бол мэргэжилтэн нь давхар ажил хавсран эрхэлдэггүй байх.

3.9.Брокерийн эрх бүхий албан тушаалтан, мэргэжилтнүүд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

3.9.1.үндсэн үйл ажиллагаа эрхлэх мэргэжилтэн нь уул уурхай, хууль, худалдаа, эсхүл санхүү, эдийн засгийн чиглэлээр мэргэшсэн байх;

3.9.2.тухайн компанид үйлчилгээ үзүүлдэг үнэт цаасны зах зээлд хууль зүйн зөвлөгөө, хөрөнгийн үнэлгээ, аудитын үйлчилгээ үзүүлэгчийн эрх бүхий албан тушаалтны холбогдох этгээд биш байх;

3.9.3.хуульд өөрөөр заагаагүй бол гүйцэтгэх удирдлага нь үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай этгээд болон банк, даатгал, бусад санхүүгийн компанийн гүйцэтгэх удирдлага, бусад эрх бүхий албан тушаал хавсран эрхэлдэггүй байх;

3.9.4. гүйцэтгэх удирдлага нь мэргэжлийн хариуцлагын даатгалд даатгуулсан байх;

3.9.5. Эрүүгийн хуульд заасан авлига, албан тушаал, эдийн засгийн, өмчлөх эрхийн эсрэг болон терроризм, үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэх, тэдгээрийг санхүүжүүлэх, хуурамч баримт бичиг үйлдэх, ашиглах гэмт хэрэгт эрүүгийн хариуцлага хүлээгээгүй, эсхүл хүлээж байгаагүй байх;

3.9.6. хуульд өөрөөр заагаагүй бол мэргэжилтэн нь давхар ажил хавсран эрхэлдэггүй байх;

3.9.7. гүйцэтгэх удирдлага, үндсэн үйл ажиллагаа эрхлэх мэргэжилтэн нь уул уурхай, санхүү, үнэт цаасны зах зээлийн чиглэлээр төрөлжсөн сургалтад хамрагдаж, гэрчилгээ авсан байх;

3.9.8. зуун хувийн гадаадын хөрөнгө оруулалттай брокерийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдийн хувьд мэргэжилтний 70-аас доошгүй хувь нь Монгол Улсын иргэдээс бүрдсэн байх;

3.9.9. үндсэн үйл ажиллагаа эрхлэх мэргэжилтэн нь Хорооноос баталсан тохиромжтой этгээдийг тодорхойлох журамд заасан шаардлагыг хангасан байх.

3.10. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуулийн 5.8-д заасан арилжаа эрхлэх байгууллагын хувьд энэ журамд заасан уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжааг зохион байгуулах нэгж нь бусад нэгжээс үйл ажиллагаагаа тусгаарласан, бие даасан байна.

3.11. Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд заасан брокерийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээд нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны зуучлагчийн үйл ажиллагааг хавсран эрхлэх тохиолдолд үнэт цаасны брокерийн үйл ажиллагаа эрхлэх нэгж нь энэ журмын 3.7.1-д заасан нэгжээс тусдаа, бие даасан байна.

3.12. Энэ журмын 3.2.2-3.2.4-т заасан нэгж, эсхүл ажилтны чиг үүргийг гэрээний үндсэн дээр бусад мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж болно.

3.13. Энэ журмын 3.7.1-3.7.5-д заасан нэгжийн ажилтан нь бусад нэгжийн үйл ажиллагааг хавсран эрхлэхгүй бөгөөд тусдаа, бие даасан, хараат бус зарчмыг үйл ажиллагаандаа баримтлан ажиллана.

Дөрөв. Бирж болон брокерийн үйл ажиллагаа

4.1. Бирж нь Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуулийн 9.1-д заасан үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлж, биржийн арилжааг шударга, ил тод, нээлттэй, хараат бусаар зохион байгуулах зарчмыг үйл ажиллагаандаа тогтмол мөрдөнө.

4.2. Бирж нь Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хууль, энэ журам болон Хорооноос тогтоосон холбогдох журмын шаардлагыг тогтмол биелүүлэх ба уул уурхайн бүтээгдэхүүнд суурилсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн зах зээлийн тогтвортой, үр ашигтай байдлыг хангаж ажиллана.

4.3. Бирж нь санхүүгийн зах зээлийн гэнэтийн хямрал, давагдашгүй хүчин зүйлийн үед авч хэрэгжүүлэх бизнесийн тасралтгүй үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжүүлнэ.

4.4. Бирж нь брокероос ирүүлсэн захиалгыг үнэ ханш, цаг хугацааны дарааллын дагуу арилжааг шударгаар зохион байгуулж ажиллах бөгөөд арилжаа шударга, сонирхлын зөрчилгүй, ил тод явагдаж буй эсэхэд байнгын хяналт тавина.

4.5. Бирж нь Хорооноос баталсан “Компанийн засаглалын кодекс” болон түүнд нийцүүлсэн дүрэм, журам, заавар аргачлалыг үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдөнө.

4.6. Бирж нь энэ журмын 2.7-д заасан мэдээллийн технологийн стандартыг үйл ажиллагааныхаа явцад тогтмол хангана.

- 4.7.Брокер нь уул уурхайн бүтээгдэхүүнд суурилсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл худалдах, худалдан авах талаар шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдээллээр харилцагчийг тогтмол хангаж ажиллана.
- 4.8.Брокер нь Хорооноос тогтоосон “Андеррайтер, үнэт цаасны брокер, дилерийн компанийн төлбөрийн чадварыг тооцох, түүнд хяналт тавих журам”-аар тогтоосон зохистой харьцааг үйл ажиллагаандаа тогтмол мөрдөнө.
- 4.9.Брокер нь өөрийн харилцагчийн арилжааг гүйлгээний төрөл, хэмжээний хувьд зах зээлийг харгалзан үзсэний үндсэн дээр байж болох хамгийн сайн нөхцөлтэйгөөр гүйцэтгэх зарчмыг баримтална.
- 4.10.Брокер нь хууль тогтоомжийн дагуу үндсэн үйл ажиллагаатай холбоотой хийсэн судалгаа, өгсөн зөвлөгөө болон авч хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны талаарх баримт бичгийг таваас доошгүй жилийн хугацаагаар хадгалах ба бүртгэлийг аюулгүй найдвартай хадгалах үйл ажиллагааг дотоод дүрэм, журмаар тодорхой зохицуулсан байна.
- 4.11.Бирж, брокерийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ өөрчлөгдөх тохиолдолд Хороонд урьдчилан мэдэгдэж, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн гарал үүсэл, нэмж гаргасан хувьцааг худалдан авах этгээд нь холбогдох хууль, энэ журам болон Хорооноос баталсан тохиромжтой этгээдийг тодорхойлох журамд заасан шаардлагыг хангаж буй эсэхээ тогтоолгосны дараа өмчлөх эрх шилжих, гүйлгээ хийх ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.
- 4.12.Бирж, брокерийн эрх бүхий албан тушаалтныг томилох тохиолдолд Хороонд урьдчилан мэдэгдэж, энэ журам болон Хорооноос баталсан тохиромжтой этгээдийг тодорхойлох журамд заасан шаардлагыг хангаж буй эсэхээ тогтоолгосны дараа томилох ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.
- 4.13.Бирж, брокер нь өөрийн оршин байгаа газрын хууль ёсны хаягийг өөрчлөх тохиолдолд холбогдох шийдвэр гарснаас хойш ажлын таван өдрийн дотор Хороонд мэдэгдэнэ.
- 4.14.Бирж, брокер оноосон нэрээ өөрчлөх тохиолдолд Хороонд урьдчилан мэдэгдэж, Иргэний хуулийн 27.3-т “Хуулийн этгээдийн нэр өөр хуулийн этгээдийн нэртэй давхардсан буюу бусдыг төөрөгдүүлэхээр ижил, төсөөтэй байж болохгүй” гэж заасныг болон харилцагч, олон нийтийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөхгүй байх шаардлагыг хангаж буй эсэхээ тогтоолгосны үндсэн дээр оноосон нэрийн өөрчлөлтийг бүртгүүлэхээр бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хандана.
- 4.15.Энэ журмын 4.14-д заасан шаардлагыг хангаж бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүртгүүлсэн тохиолдолд цаасаар олгосон зөвшөөрлийн гэрчилгээг хураан авах ба цахимаар олгосон зөвшөөрлийн гэрчилгээнд өөрчлөлт оруулна., .
- 4.16.Бирж, брокер нь салбар, төлөөлөгчийн газрын үйл ажиллагааг хязгаарлах, байршлыг нь өөрчлөх тухай бүрд эрх бүхий этгээдийн шийдвэрийг гаргуулж, уг шийдвэрийг гаргасан өдрөөс хойш ажлын гурван өдрийн дотор Хороонд мэдэгдэнэ.
- 4.17.Бирж, брокерийн гүйцэтгэх удирдлагыг өөрчлөн томилох, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ өөрчлөгдөх болон салбар, төлөөлөгчийн газар байгуулагдах, оноосон нэр өөрчлөхөд Хороонд урьдчилан мэдэгдэж, холбогдох өөрчлөлт оруулсны дараа бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад холбогдох өөрчлөлтийг хийлгэж, улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, дүрмийн шинэчилсэн хуулбарыг ажлын 5 өдөрт багтаан Хороонд хүргүүлж, тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээнд өөрчлөлтийг оруулна.
- 4.18.Нээлттэй хувьцаат компани хэлбэртэй бирж, брокерийн хувьд энэ журмын 4.11 дэх заалт хамаарахгүй бөгөөд нийтэд санал болгон, эсхүл хаалттай хүрээнд нэмж хувьцаа гаргах замаар

хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээнд өөрчлөлт оруулах тохиолдолд Хорооны үнэт цаасны бүртгэлийн журмыг дагаж мөрдөнө.

4.19.Бирж, брокер нь энэ журмын хавсралтад заасан төлбөр, хураамжийн дээд хязгаарыг холбогдох дүрэм, журамдаа тусгаж, үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдөнө.

Тав.Мэдээллийн ил тод байдал

5.1.Бирж, брокер нь Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хууль болон энэ журамд заасан мэдээллийг бүрэн гүйцэд, үнэн зөв, агуулгын хувьд хоёрдмол утгагүйгээр тогтоосон хугацаанд болон тухай бүрд Хороо, харилцагч болон олон нийтэд хүргэнэ.

5.2.Биржийн хувьд төлөөлөн удирдах зөвлөл, брокерийн хувьд гүйцэтгэх удирдлага нь мэдээлэл, тайлагналыг энэ журамд заасан хугацаанд үнэн зөв, бүрэн мэдээлж байгаа эсэхэд хяналт тавина.

5.3.Бирж, брокер жилийн санхүүгийн тайланг дараа оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн дотор, улирлын санхүүгийн тайланг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор Хороонд тогтмол хүргүүлнэ.

5.4.Бирж нь жилийн болон хагас жилийн үйл ажиллагааны тайланг гаргах бөгөөд жилийн тайланг дараа жилийн 04 дүгээр сарын 30-ны өдрийн дотор, хагас жилийн тайланг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор Хороонд цахим болон хэвлэмэл хэлбэрээр ирүүлж, өөрийн цахим хуудсаар дамжуулан олон нийтэд мэдээлнэ.

5.5.Энэ журмын 5.4-т заасан жилийн болон хагас жилийн үйл ажиллагааны тайланд дараах мэдээллийг тусгана:

5.5.1.компанийн бүтэц, зохион байгуулалт, засаглал, хүний нөөц;

5.5.2.ашиг, орлогод нөлөөлсөн хүчин зүйлс;

5.5.3.үйл ажиллагааны ашигт ажиллагаа, зардлын харьцаа үзүүлэлтүүд;

5.5.4.арилжааны хэмжээ, төрөл, шимтгэл, хураамж;

5.5.5.бизнес төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны бодлого, стратегийн хэрэгжилт;

5.5.6.Хороонд бүртгэлтэй аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан, аудитын дүгнэлт болон хагас жилийн санхүүгийн тайлан;

5.5.7.жилийн үйл ажиллагааны тайлангийн хувьд ашиглаж буй программ хангамж, систем, мэдээлэл, технологийн дэд бүтцийн тасралтгүй, найдвартай ажиллагаа, нууцлал, аюулгүй байдалд хийсэн эрсдэлийн үнэлгээний дүгнэлт, эрсдэлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх хүрээнд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

5.5.8.сонирхлын зөрчилтэй болон их хэмжээний хэлцэл, тухайн хэлцэлд оролцогч талууд;

5.5.9.жилийн үйл ажиллагааны тайлангийн хувьд эрсдэлийн удирдлагын хэрэгжилт, дотоод аудитын үйл ажиллагаа;

5.5.10.холбогдох хууль тогтоомжоор хүлээсэн үүрэг, түүний хэрэгжилт;

5.5.11.бусад мэдээлэл.

5.6.Нээлттэй хувьцаат компани хэлбэртэй биржийн хувьд энэ журмын 5.4 дэх заалт хамаарахгүй бөгөөд жилийн болон хагас жилийн үйл ажиллагааны тайланг тайлагнахдаа Хорооны үнэт цаасны бүртгэлийн журмыг дагаж мөрдөнө.

5.7.Бирж, брокер нь харилцагч, олон нийтэд дараах мэдээллийг өөрийн цахим хуудсаар дамжуулан тухай бүр мэдээлнэ:

5.7.1.биржийн хувьд компанийн тав ба түүнээс дээш хувийг эзэмшиж буй нөлөө бүхий этгээдийн талаарх мэдээлэл, түүний өмчлөл дэх хувьцааны тоо, хувь хэмжээ;

5.7.2.бүтэц, зохион байгуулалтад орсон өөрчлөлт;

5.7.3.үндсэн үйл ажиллагааны танилцуулга, санхүүгийн тайлан, бизнест шууд нөлөө үзүүлэхүйц хэлцлийн талаар;

5.7.4.эрх бүхий албан тушаалтны өөрчлөлт;

5.7.5.Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуульд тухай бүр мэдээлэхээр заасан мэдээлэл;

5.7.6.арилжааны программ хангамжийг ашиглахтай холбоотой заавар, зөвлөмж, гарын авлага;

5.7.7.олон нийттэй харилцах утас, цахим шуудан, олон нийтийн сүлжээний хаяг, үйл ажиллагаа явуулж буй хаяг байршил;

5.7.8.биржийн хувьд арилжааны шимтгэл, хураамжийн талаарх мэдээлэл;

5.7.9.брокерийн хувьд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний шимтгэл, хураамжийн талаарх мэдээлэл;

5.7.10.харилцагчийн санал, гомдлыг хүлээн авах, шийдвэрлэх ажиллагааны талаарх мэдээлэл;

5.7.11.дотоод дүрэм, журамд заасан бусад мэдээлэл.

“Уул уурхайн бүтээгдэхүүний бирж болон биржийн арилжааны зуучлагч (брокер)-ийн үйл ажиллагааны журам”-ын хавсралт

УУЛ УУРХАЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ БИРЖИЙН АРИЛЖААНЫ
ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨЛБӨР, ХУРААМЖ

1. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн үйлчилгээний хураамж

№	Үйлчилгээний төрөл	Үнийн дүн	
1	Гишүүнчлэлийн хураамж		
1.1	Өргөдлийн хураамж	500,000 төгрөг	
1.2	Элсэлтийн хураамж	15,000,000 төгрөг	
1.3	Гишүүнчлэлийн хураамж	375,000 төгрөг (улирал бүр)	
1.4	Терминал ашигласны эрх тус бүрийн хураамж (эхний эрх үнэ төлбөргүй)	195,000 төгрөг (улирал бүр)	
2	Арилжааны шимтгэл		
		Зуучлагчгүй гэрээ	Зуучлагчтай гэрээ
2.1	Худалдагч тал	1 багц 100,000 төгрөг	
2.2	Худалдан авагч тал	Тухайн хэлцлийн нийт үнийн дүнгийн 0.1 хувь	Тухайн хэлцлийн нийт үнийн дүнгийн 0.08 хувь

2. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжааны зуучлагч (брокер)-ийн үйлчилгээний төлбөр, хураамж

№	Үйлчилгээний төрөл	Үнийн дүн
1	Спот гэрээний арилжаа	
1.1	Худалдагч талаас	0.5 хувиас ихгүй
1.2	Худалдан авагч талаас	1 багц тутамд 200,000 төгрөгөөс ихгүй
2	Форвард гэрээний арилжаа	
1.1	Худалдагч талаас	0.5 хувиас ихгүй
1.2	Худалдан авагч талаас	1 багц тутамд 200,000 төгрөгөөс ихгүй

УУЛ УУРХАЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ БИРЖИЙН АРИЛЖАА, ТӨЛБӨР, ТООЦОО ХИЙХ ЕРӨНХИЙ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний бирж (цаашид “Бирж” гэх)-ийн арилжааны гэрээнд тавигдах шалгуурыг тогтоох, арилжааны хэлцлийн үр дүнд үүсэх тооцоог боловсруулан баталгаажуулах, төлбөр гүйцэтгэх даалгаврыг төлбөр тооцооны байгууллагад илгээх, төлбөрийн эрсдэлийг системийн хэмжээнд удирдах, арилжаа, төлбөр, тооцоо, клирингийн үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын хооронд үүсэх харилцааг энэ журмаар зохицуулна.

1.2.Уул уурхайн бүтээгдэхүүний спот болон форвард гэрээний арилжаа, төлбөр, тооцооны харилцааг энэ журмаар, фьючерс, опцион гэрээний арилжаа, төлбөр, тооцооны харилцааг энэ журам болон Санхүүгийн зохицуулах хороо (цаашид “Хороо” гэх)-оос баталсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийг арилжихтай холбогдсон харилцааг зохицуулсан журмаар тус тус зохицуулна.

1.3.Биржийн арилжаа зохион байгуулах, төлбөр, тооцоо гүйцэтгэхтэй холбоотой энэ журмаар зохицуулснаас бусад нарийвчилсан харилцааг үнэт цаасны арилжаа эрхлэх болон клирингийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллагуудаас баталсан журмаар зохицуулна.

Хоёр.Биржийн арилжааны гэрээнд тавигдах шалгуур

2.1.Биржээр арилжаалах спот гэрээний хувьд дараах шалгуурыг хангасан байна:

2.1.1.бүтээгдэхүүнийг арилжааны үр дүнд тогтсон үнээр шууд, биет байдлаар нийлүүлэх;

2.1.2.Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуулийн 12.6-д заасны дагуу спот гэрээгээр арилжаалах бүтээгдэхүүн нь биржийн итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалд байршиж, бүртгэгдсэн байх;

2.1.3.уул уурхайн бүтээгдэхүүнийг биржийн итгэмжлэгдсэн агуулах, терминалаас худалдан авагчид нийлүүлэх хугацаа 30 хоногоос дээшгүй байх;

2.1.4.худалдан авагч тал тодорхой байх.

2.2.Биржээр арилжаалах форвард гэрээний хувьд дараах шалгуурыг хангасан байна:

2.2.1.тогтоосон хугацаанд, тогтсон үнэ, нөхцөлөөр, биет байдлаар ирээдүйд нийлүүлэх;

2.2.2.худалдан авагч тал тодорхой байх.

Гурав.Биржийн үйл ажиллагаа

3.1.Бирж нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжааг нээлттэй, ил тод, оролцогчдын тэгш эрхийг хангасан байдлаар зохион байгуулж, зах зээлийн бодит үнэ тогтоох, арилжаалагдаж буй уул уурхайн бүтээгдэхүүний үнэ, гэрээний мэдээллийг арилжаанд оролцогчид болон олон нийтэд үнэн зөв, түргэн шуурхай хүргэх нөхцөлийг хангаж ажиллана.

3.2.Бирж нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжааны гэрээний стандарт, нөхцөл, шаардлагыг тогтоож, хяналт тавьж, мөрдүүлнэ.

3.3.Бирж нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжаатай холбоотой зах зээлийг урвуулан ашиглах, үнэ ханшийг зохиомлоор өсгөх, бууруулах, төлбөр тооцооны системд доголдол үүсэх зэрэг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор арилжааны бодит цагийн хяналт тавина.

3.4.Бирж нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжаанд ашиг сонирхлын зөрчил үүссэн, зах зээлийг урвуулан ашигласан нөхцөл байдал үүссэн гэж үзсэн тохиолдолд тухайн арилжаатай холбоотой мэдээллийг холбогдох нотлох баримтын хамт Хороонд нэн даруй хүргүүлнэ.

3.5.Бирж нь гэрээнд заасан хүргэлт хийх хугацаанд биетээр хүргэх суурь хэрэгслийн нийлүүлэлтийн тоо хэмжээг тооцоолж гаргана.

Дөрөв.Клирингийн байгууллагын үйл ажиллагаа

4.1.Клирингийн байгууллага нь ил тод засаглалтай байх ба зах зээлийн найдвартай, үр ашигтай байдлыг дэмжих, эрсдэлийг бууруулах зарчмыг үйл ажиллагаандаа мөрдөнө.

4.2.Клирингийн байгууллага нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх, үйл ажиллагааны, төлбөрийн чадварын болон бусад эрсдэлийг иж бүрэн удирдах эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоотой байна.

4.3.Клирингийн байгууллага нь клирингийн үйл ажиллагаатай холбоотой оролцогчдын төлбөрийн чадварын эрсдэлийг тооцоолох, хянах, удирдах, клирингийн гишүүн бүрийн төлбөрийн чадварын эрсдэлийг хаах, барагдуулах хангалттай хэмжээний санхүүгийн эх үүсвэртэй байна.

4.4.Клирингийн байгууллага нь ирээдүйд гүйцэтгэх төлбөрийн болон нийлүүлэлтийн үүрэг биелэхгүй байх эрсдэлийг тооцоолж брокероос барьцаа шаардана.

4.5.Брокер нь клирингийн байгууллагын энэ журмын 4.4-т заасны дагуу шаардсан барьцааг тухайн хэлцэлд оролцож буй харилцагчаас дэнчин (маржин) шаардах замаар бүрдүүлж болно.

4.6.Худалдан авагчаар шалгарсан этгээдийн дэнчинг арилжааны гэрээний төлбөрийн нэг хэсэгт тооцож болно.

4.7.Клирингийн байгууллага нь барьцаанд шаардах мөнгөн хөрөнгийг тооцоолох эрсдэлд суурилсан тусгай аргачлал, загварыг баталж үйл ажиллагаандаа мөрдөнө.

4.8.Клирингийн байгууллага нь брокерийн байршуулсан барьцаа хөрөнгийг харилцагч тус бүрээр, өөрийн хөрөнгөөс тусдаа хадгалах бөгөөд зөвхөн тухайн брокерийн төлбөрийн үүргийг баталгаажуулах, гүйцэтгэхэд ашиглана.

4.9.Клирингийн байгууллага нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн арилжаатай холбоотой үүсэх системийн эрсдэлийг удирдах үүрэгтэй.

Тав.Төлбөр, тооцооны байгууллагын үйл ажиллагаа

5.1.Төлбөр, тооцооны байгууллага нь клирингийн байгууллагаас ирүүлсэн даалгаврын дагуу худалдан авагчаас төлөх төлбөрийг худалдагчийн дансанд шилжүүлнэ.

5.2.Төлбөр, тооцооны байгууллага нь төлбөр төлөгдсөн тайлангийн дагуу зохих санхүүгийн бүртгэлийг гүйцэтгэн гүйлгээг баталгаажуулна.

5.3.Төлбөр, тооцооны байгууллага нь арилжааны төлбөрийн гүйлгээг тухайн арилжаа явагдсанаас хойш гэрээнд заасан нөхцөлийн дагуу гүйцэтгэнэ.

5.4.Спот, форвард гэрээний арилжааны дэнчинг биржийн тусгайлан нээсэн банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банкин дахь дансанд байршуулах бөгөөд бирж нь дэнчинг өөрийн хөрөнгөөс тусдаа, харилцагч тус бүрээр бүртгэж, зөвхөн тухайн харилцагчийн төлбөрийн үүргийг баталгаажуулах, гүйцэтгэхэд ашиглана.

Зургаа.Эрсдэлийн удирдлага

6.1.Клирингийн үйл ажиллагаанаас санхүүгийн системд үүсэж болзошгүй эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор клирингийн байгууллага нь эрсдэлийн санг байгуулна.

6.2.Клирингийн байгууллага нь эрсдэлээс хамгаалах санг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн 20 хувиас доошгүй хувьтай тэнцэх мөнгөн хөрөнгөөр байгуулна.

6.3.Эрсдэлийн сангийн хөрөнгийг зөвхөн онцгой нөхцөл байдал үүсэх, өөрийн буруутай үйл ажиллагааны улмаас клирингийн гишүүдэд учруулсан хохирлыг барагдуулах, клирингийн байгууллагын гишүүд төлбөрийн чадваргүй болсон тохиолдолд зах зээлд учирсан эрсдэлийг хаах зорилгоор зарцуулна.

6.4.Эрсдэлийн сангийн хөрөнгийг банкны системд нөлөө бүхий банканд тусгайлан данс нээж байршуулах бөгөөд сангийн зарцуулалт, үлдэгдлийг улирал тутам Хороонд хүргүүлнэ.

6.5.Клирингийн байгууллага нь эрсдэлийн удирдлагын нэгжтэй байх бөгөөд зах зээлд оролцогчдын төлбөрийн чадварыг тодорхойлох, эрсдэлийг үнэлэх, удирдах хүрээнд дараах үүргийг хэрэгжүүлнэ:

6.5.1.клирингийн үйл ажиллагаанд учирч болох (зах зээлийн эрсдэл, төлбөрийн чадварын эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэл, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын эрсдэл) эрсдэлийн удирдлага, бодлогыг боловсруулж мөрдөх;

6.5.2.клирингийн байгууллагын үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулах төлөвлөгөөтэй байх;

6.5.3.уул уурхайн бүтээгдэхүүний зохицуулалттай зах зээлийг шинжилж, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний талаарх зөвлөмжөөр бирж, төлбөрийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий байгууллагыг хангах;

6.5.4.клирингийн гишүүдийн барьцааг өдөр бүр тооцоолох бөгөөд барьцааны хувь хэмжээг төлбөрийн чадварын эрсдэлтэй уялдуулж тогтоох;

6.5.5.клирингийн гишүүдийн төлбөрийн чадварын эрсдэлийг удирдахын тулд эрсдэл багатай барьцааг хүлээн зөвшөөрч, үнэ цэнийн бууралт, төвлөрлийн хязгаар зэргийг харгалзан тогтоох;

6.5.6.клирингийн үйл ажиллагааны эрсдэл, түүнээс гарсан алдагдлын талаарх мэдээллийг бүртгэх, хадгалах;

6.5.7.олон улсын жишигт нийцсэн эрсдэлийн үнэлгээ, стресс тест зэрэг тоон болон чанарын аргачлал, зөвлөмжийг гаргаж, оролцогчдын төлбөрийн эрсдэлийг бууруулах бодлогыг баримтална.

6.6.Спот, форвард гэрээний арилжааны хувьд бирж нь эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх бөгөөд өөрийн хөрөнгийн 3 хувиар эрсдэлийн санг байгуулна.